

Nr 582

Av herr **Persson, Helmer**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Törebokommun.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 81 föreslås att ett inom Aktiebolaget Statens skogsindustrier utarbetat projekt avseende tillverkning av mineralullsplattor vid Törefors genomföres, att investeringsanslag för ändamålet beviljas och att Törefors aktiebolag övertages av staten.

Departementschefen lämnar i angivna proposition en redogörelse över de åtgärder statsmakterna vidtagit dels för att reindustrialisera Töreforsindustrierna, dels för att skapa ett ekonomiskt starkare underlag för trähusfabriken i Morjärv samt spikfabriken i Töre. De båda sistnämnda företagen har numera nya ägare, och ett betydligt mindre antal arbetare, än vad som avsågs, är nu sysselsatta i dessa anläggningar.

År 1954 förvärvade Statens skogsindustrier aktierna i Törefors aktiebolag. Den ursprungliga avsikten var att modernisera Töreforsverken och i största möjliga utsträckning bereda tidigare anställda arbete inom nämnda företag. Utvecklingen fram till våren 1960, när Statens skogsindustrier meddelade att Töreforsindustrierna måste nedläggas, visar emellertid att det statliga bolaget inte vidtagit några allvarligt syftande åtgärder för att skapa en modern och ekonomiskt bärande skogsindustri i Törefors. År 1956 angav det statliga bolaget sin avsikt att investera två miljoner kronor för att modernisera sågverket. I verkligheten kom denna investering att begränsa sig till inköp av en barkmaskin. Undan för undan har hela industri-anläggningen vid Törefors fått förfalla, ett historiskt faktum som fullbordats under den tid Statens skogsindustrier haft till uppgift att reparera de skador nämnda industrianläggning tillfogades under den privatkapitalistiska regimens många år.

Aktiebolaget Statens skogsindustrier anger som avgörande argument för nedläggningen av sågverket i Törefors, att det numera inte finns tillräckligt med sågtimmer i Norrbotten. Detta stämmer inte med verkliga förhållandet. Om den stora exporten från länet av sågtimmer minskas och massafabriken i Karlsborgsverken utbygges till angiven produktionsnivå, så torde det vara uppenbart att tillgången av sågtimmer skulle bli tillräcklig för att fortsätta driften i ett moderniserat sågverk i Törefors. Men såväl Statens skogsindustrier som regeringen har inte ådagalagt någon vilja att komma till rätta med den nuvarande råvarupolitiken, ett förhållande som varit ägnat att stabilisera de utomläns befintliga privatkapitalistiska skogsindustriernas prioritet på avsevärda kvantiteter sågtimmer som avverkas inom Norrbottens län.

I detta sammanhang måste det anses befogat att också rikta kritik mot det sätt varpå staten ingrep för att ekonomiskt stödja trähusfabrikationen i Morjärv. Jag anser inte att det var fel att staten hjälpte detta företag genom krediter och subventioner. Men det måste anses vara en ohållbar politik att staten satsar pengar i ett företag utan att själv erhålla vederbörlig insyn över hur företaget drives. Trots ett tämligen gott ekonomiskt utgångsläge försattes företaget i Morjärv i konkurs, vilket i stor utsträckning var följden av utomstående kapitalistiska spekulationer.

Följderna av den spekulativa politiken med trähusfabriken i Morjärv har blivit att nämnda företag nu bara sysselsätter cirka 40 man mot nära 200 tidigare. Sammanlagt har sålunda antalet anställda inom den egentliga industrien inom Töre socken minskat under en sjuårsperiod från närmare 500 till 80 man. Denna utveckling är främst ett resultat av privatkapitalistisk spekulation men också betecknande för hur det kan gå när statsmakterna bara halvhjärtat engagerar sig för uppgiften att lösa sysselsättningen.

I den situation som sålunda uppkommit inom Töre socken har regeringen tvingats att komma med ett nytt bud. Nu gäller det en ny industri i Törefors, nämligen tillverkning av mineralullsplattor med i huvudsak användandet av råvara från Norrbottens järnverk. I viss mån kan det sägas att initiativet bygger på andra principiella förutsättningar än vad tidigare varit fallet. Jag syftar då närmast på det förhållandet att omkring Norrbottens järnverk göres nu en första ansats att gruppera förädlingsindustrier. Visserligen är det här fråga om bara en blygsam början, som jag förutsätter skall snabbt följas av andra initiativ. Ty uppenbart torde väl vara att nu föreslagna åtgärder beträffande sysselsättningen inom Töre socken inte kan anses vara tillräckliga. Den föreslagna nya industrien i Törefors kommer nämligen bara att sysselsätta fem man mera än vad sågverket gör för närvarande.

Samtidigt som jag fäster uppmärksamheten på att regeringens förslag inte kommer att lösa sysselsättningskrisen i Töre socken är det angeläget att ännu en gång peka på problem inom andra delar av Norrbotten, vilkas lösning bör komma med i detta sammanhang. I första hand syftar jag på tillståndet på sysselsättningsområde inom Råneå socken. Där befintliga sågverk — Jämtösund — lades ned under trettioalet, och för närvarande har skofabrikationen i Rånbyn reducerats till ett minimum. Mekaniseringen inom skogsbruket har starkt minskat antalet sysselsatta inom denna näring. Kalkbruket har av flera omständigheter tvingats lägga ned driften. Härtill kommer att inom Råneå socken minskar antalet sysselsatta inom jordbruket i mycket rask takt. Praktiskt taget ingenting nytt har tillkommit inom denna socken för att bereda folk arbete och utkomst. Endast en utväg har stått till buds för de arbetslösa inom Råneå socken, nämligen

att flytta till antingen industriorter inom länet eller till de stora industriplatserna i södra och mellersta Sverige.

Den stora utvandringen från Råneå socken måste enligt min mening stoppas. Detta kan endast ske genom tillkomsten av industrier. Den privatkapitalistiska skogsindustrikoncern som äger hälften av skogsarealen inom Råneå socken — 60 000 hektar — har aldrig gjort och kommer inte heller att avdela någon del av vinsten för att åstadkomma någonting nytt i sysselsättningsavseende. Kvar står följaktligen — i Råneå lika mycket som i Töre — att genom statliga åtgärder skapa en betryggande sysselsättning.

Den uppgiften framstår som brännande och aktuell i Tornedalen, Överkalix och inlandskommunerna. Här är det nödvändigt att statsmakterna snarast möjligt anger efter vilka linjer näringslivet måste utbyggas inom nämnda områden.

Norrbottens naturrikedomar är främst skogen, malmen och vattenkraften. Statsmakterna och andra anger nu att skogsindustriens nuvarande omfattning i stort sett svarar mot tillgången av råvaror. Jag har tidigare understrukt att detta inte står i överensstämmelse med verkliga förhållandet, att det här är fråga om den råvarupolitik som praktiseras i Norrbotten.

Men när det gäller malmförädlingen och den vidare förädlingen av NJA:s järn- och stålproduktion kan man inte anföra råvarubrist som argument mot att i Norrbotten bygga upp en verkstadsindustri. Den uppgiften är i dagens läge mera aktuell än någonsin tidigare.

Utifrån detta anser jag det angeläget, att när staten övertar Törefors aktiebolag detta ombildas till Aktiebolaget Statens metallindustrier med huvuduppgift att bygga upp en verkstadsindustri i Norrbotten. I första hand skulle detta gälla Töre och Råneå socknar, men givetvis måste andra delar av Norrbotten succesivt erhålla dylika industrier.

Det kan näppeligen vara praktisk politik att bilda statliga bolag inom varje kommun i Norrbotten. Ett statligt aktiebolag för att bygga upp en metallindustri i hela länet måste anses vara det mest förnuftiga, såvida man menar allvar med talet om att Norrbotten skall industrialiseras.

Vad jag sålunda anfört befriar inte Statens skogsindustrier från att helt lämna exempelvis Töre åt sitt öde. Någon form av träförädling borde inte vara omöjlig i denna sågverkens traditionsrika bygd.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte, med i övrigt bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 81, besluta att Törefors aktiebolag ombildas till Aktiebolaget Statens metallindustrier med huvuduppgift att i Norrbotten bygga upp en allsidig verkstadsindustri.

Stockholm den 5 april 1961

Helmer Persson